

Vesvese ve amellerimiz

“Vesvese nedir? Yaratılışımızın bir gereği midir? Bazen çok ince ve değmeyen meselelerde çok vesveseleniyoruz. Bu evham ve vesveseler bazen ibâdetlerimize mal oluyor. Vesveseden kurtulmanın bir çaresi var mı? Yoksa hep vesvese ile mi yaşamak zorundayız? Vesveseden yararlanmak imkânı da var mıdır?”

Vesvese, tabîatımızın ve yaratılışımızın bir parçasıdır. İrâdemiz dışı ve ansızın gelir; bazen bizi rahatsız eder, bazen uyandırır, îkaz eder. Bazen inanç ve itikat meselelerinde gelir o; ve içimize şüpheler atar. Bizi araştırmaya ve doğruları bulmaya sevk eder. Bazen namazın içinde, namazla ilgisi olmayan bir hatıranın tahriki şeklinde gelir; namazdaki huzurumuzu ve huşûumuzu bozar. Bazen yine namazla ilgili, namazda bir yerlerin eksik kaldığı tarzında gelir; ve namazımızda bir eksikliğin var olduğu zehâbına kapılırız. Bazen, abdest alırken gelir ve abdest âzâlarımızda kuru bir yer var olduğunu zannederiz ve uzuvlarımızı yıkadıkça yıklarız. Bazen temizlik üzerinde ifrata varan bir titizlik şeklinde gelir; ve üstümüzü-başımızı, oturup kalktığımız yerleri durmadan inceler dururuz.

Misalleri arttırmak mümkün. Fakat bir konuda müsterih olalım ki, insan vesvesesiz olmaz; vesvese insansız olmaz. Çünkü melek değiliz! İmtihan dünyasındayız. Başımız şeytanla dertte.

Hem, bırakın vesveseli olalım; ancak bunun ifrâtı olmasın, tefriti de olmasın! Yani ne hastalık derecesinde aşırılık, ne de safdillik derecesinde vurdumduymazlık olmasın; ama normal vesvese olsun içimizde. Vesvese bir ölçüde iç dünyamızın, olaylara karşı müthiş bir sorgulama tekniğidir. Kendimizi durmadan sorgulayalım. Bundan hiçbir şey kaybetmeyiz.

Başka bir ifâdeyle, vesvese, insanoğlunun dünya hayatındaki tatlı belâsıdır. Tatlı belâsıdır diyorum; zîrâ vesvese kamçısı olmadan ve bizi hep kamçılıyıp durmadan ne yanlışlar yapabileceğimizi bir düşünebiliyor muyuz? Bu kamçı olmalı! Ve bizi hep

ikaz etmeli, uyanık bulundurmalı. Yoksa hayat akışımızda “safdililik” alır başını giderdi! Ve vesvesenin yapmadığı “tokatlamayı”, bu defa hadiselerin gerçek yüzü yapardı.

Meselâ vesvesesiz olarak lavaboya girdiğimizi düşünelim; yere veya sağa sola sıçrayan suların üstümüzü kirletebileceğinden kuşku duymaz isek eğer, emin olun, namaza yarayan üst-baş kalmaz üzerimizde; kirlenir. Sağa sola suyu sıçratmamaya özen göstermek, ve kirli yere gerek elbisemizin temasını önlemek, gerekse bizim temasımızı önlemek için içimizde bir miktar vesvesenin bulunması normal ve olumlu karşılanmalıdır. Bundan rahatsızlık duymamalıyız.

Şu halde, vesvesenin belli ölçülerde iç dünyamızda bulunması bir zarar değil; bir artı fonksiyonumuzdur. Bundan faydalanalım.

Ancak nasıl her duygumuzda, a) aşırı duyarlılık, b) duyarsızlık, c) normal duyarlılık olmak üzere üç merteye var ise, vesvesede de üç merteye vardır: Vesvesenin de ifratı, tefriti ve itidali vardır. Yani aşırı duyarlılık, duyarsızlık ve normal duyarlılık mertebeleri vardır.

Olmadık şeylerden kuşku duymak ve bunu bir hastalık haline getirmek vesvesenin ifrat, yani aşırı duyarlılık halidir. Bu haldeki aşırı vesveseye imkân ve fırsat tanımayalım; yüz vermeyelim. Vesvesenin aşırı olanı tam bir hastalıktır. Ancak bu hastalığın tedavisi mümkündür. Hattâ bir bakıma tedavisi kendi elimizde, kendi performansımızın içindedir. Böyle ifrat derecedeki vesvesenin nasıl tedavi edilebileceğini Üstad Bedüzzaman hazretleri Yirmi Birinci Sözde îzah eder. Bu derecedeki vesvese için Bedüzzaman Hazretleri tek cümleyle der ki: “Ehemmiyet verdikçe şişer; ehemmiyet vermezsen söner. Ona büyük nazarıyla baksan büyür; küçük görsen, küçülür.”¹

Demek, ifrat derecedeki vesvesenin tedâvîsi kendi elimizde, kendi yaklaşımımızda gizlidir. Bu durumda, vesvese fazla rahatsız ettiğinde dînimizin temel ölçülerini yeterli görüp, vesvesemizi susturacağız. Meselâ lavaboya girerken üzerimizi toplayıp, sözgelişi paçamızı, kollarımızı sıvayıp, sıçratmamaya özen göstererek suyu kullandığımızda artık kalbimiz buna kanaat etmeli, bunu yeterli görmeli. Yeterli görmüyorsa, daha fazla titizlik istiyorsa, biz de buna kulak asmayalım, önemsemeyelim. Ehemmiyet vermeyelim ki, şişmesin. Büyütmeyelim ki, büyümesin.

Namaz kılarken de böyle. Namazın rek’atleri konusunda bazen içimize şüpheler düşer, vesveseler girer. Tam selâm vereceğimiz esnâda içimizde bir şüphe: Dört rek’at mi kıldım, üç rek’at mi kıldım? Eyvah! Namazım fâsit mi oldu, sahih mi oldu?

Oysa aslında—genelde—namazımız tamdır. Bu durumda da, eğer böyle vesveselerle çok sık karşılaşılıyor isek; buna hiç itibar etmemeli, selâmı vermeli ve tam kıldığımızı kabul ederek namazdan çıkmalıyız. Yani bu vesvesenin hastalık haline gelmesine izin vermemeliyiz. Eğer ilk defa veya çok nadir olarak böyle bir vesvese ile karşılaşmışsak, düşünürüz, karar veremezsek üç kıldığımızı kabul ederek—çünkü üçte kesinlik vardır—kalkıp bir rek’at daha kılar ve sehiv secdesi yaparız.

Vesvesenin tefrit hali, yani duyarsızlık hali, yani yok hali aklın tefrit mertebesi olan “gabâvet”e² yakın bir haldir ki, hiçbir şeyden haberi olmaz, hiçbir şeyi sorgulamaz, her şeye hemen inanır. Bu derece halk deyimiyle bir nevi safdilliktir. Bu mertebede vesvese hiç yoktur. İnsan hiçbir hatâsını, hiçbir kusurunu görmez. Çünkü kendisini sorgulamaz. Vesvesenin bu yok hali de işe yaramaz.

Vesvesenin itidal, yani normal hali ise zararsızdır, hattâ aklımızın “hikmet”e ve amelimizin “sıhhat”e ulaşmasına vesîledir. Bu bakımdan ifrata varmayan ve galebe çalmayan vesvese Üstad Said Nursî Hazretlerinin ifâdesiyle, “teyakkuza sebeptir, taharrîye daîdir, ciddiyete vesîledir; lâkaytlığı atar, tehâvünü def’eder.”³ Yani, uyanık bulunmaya sebeptir, araştırmaya yönlendirir, ciddî bir duruş sergileyip hatâ yapmamaya vesîledir. Kişi vesvesenin normal haliyle lâkaytlığını atar, vurdumduymazlığı kovar. İbâdetlerinde daha bir huşû içine girer.

Fazla vesveseden Allah’a sığınmalı; “eûzübillâhimineşşeytânirracîm” demelidir. Mûtedil, yani normal vesveseyi ise korumalıdır.

Dipnotlar:

- 1- Bedüzzaman, Sözler, s. 248
- 2- Bakınız: İşârâtü'l-İ’câz, s. 29
- 3- Sözler, s. 252